

The Effect of Social Vitality on the Relationship between Religious Orientation and Willingness to Share Knowledge among Teachers

Ali Biranvand

Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran, Email: biranvand@pnu.ac.ir

Gholamreza Ghasemnejad

Assistant Professor, Department of Social Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: Reza56@pnu.ac.ir

Karim Alikarami

Instructor, Department of Social Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding Author), Email: k_alikarami@pnu.ac.ir

Received: 2025-02-24	Revised: 2025-04-03	Accepted: 2025-05-10	Published: 2025-11-08
Citation: Biranvand, A., Ghasemnejad, Gh. & Alikarami, K. (2025). The Effect of Social Vitality on the Relationship between Religious Orientation and Willingness to Share Knowledge among Teachers. <i>Library and Information Science Research</i> . 15(2), 193-216. doi: 10.22067/infosci.2025.92229.1233			

Abstract

Introduction: Examining social factors can help develop a knowledge sharing culture in an education organization. One of the factors influencing knowledge sharing in the education system is religious orientation. Examining the relationship between religious orientation and knowledge sharing behaviors, especially under the influence of factors such as cheerfulness, leads to the formation of intra-organizational activities. Examining this relationship is very important for organizations such as education that seek to improve knowledge sharing, because it can lead to increased productivity among teachers. Accordingly, this research investigated the mediating role of social vitality in the relationship between religious orientation and willingness to knowledge sharing among teachers employed in the Alborz province education system.

Methodology: This research is applied and descriptive-correlational in nature. The relationships between variables were discussed within a causal model. The population consisted of teachers working in the Alborz province education system in 2024. Using simple random sampling and the Cochran formula, 379 teachers were selected from a population of 25,300. Data was collected using Allport and Ross's (1967) Religious Orientation Scale, Lindenberg's (2000) Social Vitality Questionnaire, and Jain et al. (2015) Knowledge Sharing Questionnaire. Cronbach's alpha coefficients for the reliability of these instruments were 0.81, 0.82, and 0.71, respectively. Path analysis using LISREL software was used to analyze the data.

Findings: Regarding the research population, out of 390 questionnaires received, 282 were female and 108 were male. 193 were primary school teachers and 197 were secondary school teachers. No religious minorities were observed in the statistical sample. The average work experience was 18.3 years and the average age was 39 years for the statistical sample. The results of the present study showed that the direct relationship between extrinsic religious orientation and willingness to knowledge sharing is not significant, but intrinsic religious orientation has a positive and significant effect on willingness to knowledge sharing. These results confirm that the higher the intrinsic religious orientation, the more mentally prepared

©2025 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

individuals will be to carry out altruistic activities and intra-organizational cooperation, including knowledge sharing. Individuals with extrinsic religious orientation consider religion solely as a means to achieve other goals. Examining the effect of social happiness on the relationship between religious orientation and willingness to knowledge sharing showed that extrinsic and intrinsic religious orientation have a positive effect on the dimension of affection. Of these two, the effect of intrinsic religious orientation is greater. On the other hand, the effect of the dimension of affection on the willingness to knowledge sharing is also positive. Therefore, religious orientation in both the extrinsic and intrinsic dimensions has a positive and significant effect on the willingness to knowledge sharing through affection. The results of the effect of teachers' behavioral endorsement dimension on the relationship between religious orientation and willingness to knowledge sharing showed that the external dimension of religious orientation has a negative effect and the internal dimension of religious orientation has a positive effect on the relationship between religious orientation and willingness to knowledge sharing. On the other hand, the behavioral endorsement dimension has a positive effect on teachers' willingness to knowledge sharing. Therefore, it can be concluded that religious orientation in both external and internal dimensions has a positive and significant effect on teachers' willingness to knowledge sharing through the behavioral endorsement dimension. According to the results obtained, extrinsic religious orientation has a negative effect on the status dimension of teachers and intrinsic orientation has a positive effect. The status dimension has a positive effect on the willingness to share teachers' knowledge. Therefore, it can be concluded that religious orientation in both the extrinsic and intrinsic dimensions has a positive and significant effect on the willingness to share teachers' knowledge through the status dimension. But regarding the effect of extrinsic and intrinsic religious orientation on the comfort dimension of teachers, the results showed that both extrinsic orientation and intrinsic orientation have a positive effect on the motivation dimension. The motivation dimension also has a positive effect on teachers' willingness to share knowledge. Therefore, it can be concluded that religious orientation has a positive and significant effect on teachers' willingness to share knowledge through the motivation dimension. Internal religious orientation has an indirect and significant effect on teachers' willingness to knowledge sharing through social well-being dimensions. The direct influence of the willingness to knowledge sharing from internal religious orientation is stronger than that from external religious orientation. The results of the influence of the willingness to share knowledge from social well-being dimensions also showed that the dimensions of comfort, motivation, affection, behavioral approval, and status have the greatest effect on the willingness to knowledge sharing, respectively. Religious orientation has a positive effect on social well-being.

Conclusion: Intrinsic religious orientation indirectly and positively affects teachers' willingness to share knowledge through social vitality. Unlike intrinsic religious orientation, extrinsic religious orientation indirectly and negatively affects teachers' willingness to share knowledge through social vitality. Based on these results, just as having a good sense of place in the workplace leads to knowledge sharing, knowledge sharing also improves workplace happiness.

Keywords: Religious orientation, social vitality, knowledge sharing, teachers.

تأثیر شادایی اجتماعی در رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش در میان معلمان

علی بیرانوند biranvand@pnu.ac.ir، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

غلام‌رضا قاسم‌نژاد Reza56@pnu.ac.ir، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

کریم علی کرمی k_alikarami@pnu.ac.ir، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، (نویسنده مسئول).

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۶	تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۱/۱۴	تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰	تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۸/۲۱
<p>استناد: بیرانوند، علی؛ قاسم‌نژاد، غلام‌رضا و علی کرمی، کریم (۱۴۰۴). تأثیر شادایی اجتماعی در رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش در میان معلمان، پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۵(۲)، ۱۹۳-۲۱۶. doi: 10.22067/infosci.2025.92229.1233</p>			

چکیده

مقدمه و اهداف: جهت‌گیری مذهبی می‌تواند موجب قبول مسئولیت اجتماعی شود. از طرفی قبول مسئولیت اجتماعی می‌تواند موجب شکل‌گیری شادایی اجتماعی شود. براین اساس، هدف پژوهش حاضر این است که به مطالعه رابطه بین جهت‌گیری مذهبی، شادایی اجتماعی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش در میان معلمان شاغل در آموزش و پرورش استان البرز بپردازد.

روش‌ها: پژوهش حاضر از نوع کاربردی است که به شیوه توصیفی پیمایشی صورت گرفته است؛ زیرا در این پژوهش روابط میان متغیرها در قالب مدل علی مورد بحث قرار گرفت. جامعه پژوهش شامل معلمان شاغل در آموزش و پرورش استان البرز در سال ۱۴۰۳ بودند. به کمک نمونه‌گیری تصادفی ساده و با استفاده از فرمول کوکران از میان ۲۵۳۰۰ معلم شاغل، ۳۷۹ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت و رز، پرسشنامه شادایی لیندنبرگ و پرسشنامه اشتراک‌گذاری دانش جین و دیگران است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای سنجش پایایی ابزارهای مزبور به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۸۲، و ۰/۷۱ محاسبه گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مسیر به کمک نرم‌افزار لیزرل استفاده گردید.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی درونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش اثر مستقیم و مثبت دارد؛ اما جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش تأثیر معناداری ندارد. همچنین جهت‌گیری مذهبی درونی بر همه ابعاد شادایی اجتماعی اثر مستقیم و مثبت دارد. درحالی‌که جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر همه ابعاد شادایی اجتماعی اثر مستقیم و منفی دارد. همچنین همه ابعاد شادایی اجتماعی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان دارای اثر مستقیم و

معنادار است. همچنین در بررسی مدل علی ارائه‌شده پژوهش مشاهده می‌شود که میزان واریانس تبیین شده تمایل به اشتراک-گذاری دانش برابر با ۰/۴۸ است که نشان می‌دهد ۴۸ درصد از تغییرات تمایل به اشتراک‌گذاری دانش توسط متغیرهای درون‌زا و برون‌زای موجود در مدل تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری: جهت‌گیری مذهبی درونی از طریق شادابی اجتماعی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان دارای اثر غیرمستقیم و مثبت است. برخلاف جهت‌گیری مذهبی درونی، جهت‌گیری بیرونی از طریق شادابی اجتماعی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان اثر غیرمستقیم و منفی دارد.

اصالت: رابطه بین جهت‌گیری مذهبی، شادابی اجتماعی و اشتراک‌گذاری دانش در میان معلمان آموزش‌وپرورش استان البرز برای نخستین بار مورد بررسی قرار گرفته است. از این حیث نتایج این پژوهش می‌تواند مورد توجه مدیران آموزش‌وپرورش استان البرز قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: جهت‌گیری مذهبی، شادابی اجتماعی، اشتراک‌گذاری دانش. معلمان

مقدمه

آموزش نقش مهمی در توسعه فردی، پیشرفت اجتماعی و رشد اقتصادی جوامع ایفا می‌کند. از جمله کارکردهای نظام آموزشی، تولید و انتشار دانش در جامعه است. استفاده و انتشار دانش به‌طور تصاعدی ارزش آن را افزایش می‌دهد و فرصت‌های عظیمی را برای افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها فراهم می‌کند تا برای بهبود عملکرد و ارائه ایده‌های نوآورانه تلاش کنند (Eni, et al., 2025). یکی از عوامل تأثیرگذار در استفاده و انتشار دانش، اشتراک‌گذاری دانش است.

اشتراک‌گذاری دانش مفهومی رایج در سراسر جهان است، که می‌توان آن را به‌عنوان روش مدیریتی مدرن برای کمک به آموزش، نوآوری، ایجاد و حفظ مزیت رقابتی سازمان‌ها در نظر گرفت (Nguyen, 2021). سازمان‌های امروزی اشتراک‌گذاری دانش را به‌عنوان فعالیتی حیاتی برای تولید دانش، افزایش خلاقیت، بهبود بهره‌وری و تقویت درک کارکنان می‌دانند (Eni et al., 2025). از طرفی، عدم اشتراک-گذاری دانش در بین کارکنان شکاف دانش را افزایش و بهره‌وری را کاهش می‌دهد و ممکن است به روابط بین کارکنان آسیب برساند (Biranvand et al., 2024)، و عملکرد شخصی و سازمانی را کاهش دهد (Ma et al., 2022). در نتیجه، کارکنان اغلب دانش را احتکار می‌کنند و نسبت به اطلاعات ارائه‌شده توسط دیگران با سوءظن برخورد می‌کنند (Islam & Chaudhary, 2024). انباشت دانش ممکن است منجر به از دست دادن بهره‌وری شود. به همین دلیل، پرورش میل به اشتراک‌گذاری دانش به‌جای تقاضای اشتراک دانش بسیار مهم است. بر این اساس، درک جوامع از عوامل سازمانی ترغیب‌کننده رفتار اشتراک-گذاری دانش در بین کارکنان بسیار مهم است (Zaremozhzabieh & Mohd Rasdi, 2025).

اشتراک دانش در بین معلمان بدین معناست که آن‌ها تجربیات آموزشی یا دانش آموزشی خود را با سایر همکاران به‌صورت چهره به چهره یا آنلاین به اشتراک بگذارند (Wen & Wang, 2022). معلمان

مواد آموزشی و برنامه‌های آموزشی خود را برای پیشبرد حرفه آموزشی خود با دیگران در میان می‌گذارند. معلمان دانش خود را با همکاران به اشتراک می‌گذارند تا در جامعه حرفه‌ای دوستانه شرکت کنند، سواد آموزشی خود را توسعه دهند و رضایت آموزشی خود را در مدارس بهبود بخشند (Lee et al., 2023). از جمله عوامل تأثیرگذار در فرایند اشتراک‌گذاری دانش، عوامل اجتماعی هستند.

بررسی عوامل اجتماعی می‌تواند به توسعه فرهنگ اشتراک‌گذاری دانش در سازمان آموزش و پرورش کمک کند. یکی از عوامل تأثیرگذار بر اشتراک‌گذاری دانش در نظام آموزشی جهت‌گیری مذهبی است. بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و رفتارهای اشتراک‌گذاری دانش به‌ویژه تحت تأثیر عواملی همچون شادابی^۱ به شکل‌گیری فعالیت‌های درون سازمانی می‌انجامد. بررسی این رابطه برای سازمان‌هایی همچون آموزش و پرورش که به دنبال بهبود اشتراک دانش هستند بسیار مهم است، زیرا می‌تواند منجر به افزایش بهره‌وری در بین معلمان شود. بر این اساس، این پژوهش به منظور بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی معلمان و اشتراک‌گذاری دانش، بر مبنای دو نظریه جهت‌گیری مذهبی آلپورت و رز (Allport & Ross, 1967) و نظریه شادابی اجتماعی لیندنبرگ (Lidenberg, 1975) شکل گرفته است.

بر اساس نظریه جهت‌گیری مذهبی آلپورت و رز (Allport & Ross, 1967)، عوامل انگیزشی که ریشه در باورهای دینی دارند می‌توانند نقش مهمی در افزایش اشتراک‌گذاری دانش داشته باشند. جهت‌گیری مذهبی به شیوه‌های مختلف ارتباط افراد و گروه‌ها با دین و درک آن در زندگی خود اشاره دارد. پیچیدگی این مفهوم ناشی از معانی متنوعی است که به اصطلاحاتی مانند «دین» و «معنویت» نسبت داده می‌شود، که در فرهنگ‌ها و زمینه‌ها بسیار متفاوت باشد (Krauss & Hood Jr, 2013).

در بسیاری از سنت‌های دینی، عمل به اشتراک گذاشتن دانش به عنوان عمل خدمتی در نظر گرفته می‌شود که با رشد معنوی و توسعه جامعه همسو است (Aldulaimi, 2016; Badar et al., 2024). تحت تأثیر جهت‌گیری‌های مذهبی، مؤسسات آموزشی می‌توانند راهبردهای هدفمندی را برای تقویت محیط‌های یادگیری مشارکتی توسعه دهند. چنین رویکردهایی ممکن است شامل تقویت درک عمیق‌تر از آموزه‌های دینی در مورد اشتراک دانش و ایجاد فرهنگ‌های سازمانی حمایت‌کننده باشد که بر اعتماد و روابط بین فردی تأکید دارد (Mallasi & Ainin, 2015). از طرفی، نظریه شادابی لیندنبرگ اهمیت گروه‌ها و روابط اجتماعی را در تسهیل همکاری و کنش جمعی بین افراد و افراد بررسی می‌کند (Lindenber, 1993). شادابی اجتماعی آ تأثیر مثبتی بر روابط اجتماعی افراد می‌گذارد. بنابراین، شادابی اجتماعی در عین اینکه متأثر از میزان بالای مشارکت در جامعه است، به تعاملات و مشارکت اجتماعی بیشتر نیز منجر شده، زمینه را برای همبستگی و انسجام اجتماعی بالا در جامعه فراهم می‌سازد (Akshhi & Golabi, 2015). نظریه شادابی اجتماعی لیندنبرگ (Lidenberg, 1975) دو هدف نهایی بهزیستی

1. vitality
2. social happiness

جسمی و رفاه اجتماعی را که همه انسان‌ها به دنبال بهینه‌سازی آن هستند در برمی‌گیرد. رفاه اجتماعی توسط سه هدف ابزاری (محبت، تأیید رفتار و منزلت) و بهزیستی جسمی توسط دو هدف ابزاری (آسایش و انگیزه) شناسایی می‌شود. مفهوم اصلی نظریه شادابی اجتماعی لیندنبرگ این است که افراد اهداف ابزاری را انتخاب و جایگزین می‌کنند تا شادابی اجتماعی خود را بهینه کنند (Ormel et al., 1999).

نیمواری و همکاران معتقدند که جهت‌گیری مذهبی می‌تواند موجب قبول مسئولیت اجتماعی شود. از طرفی قبول مسئولیت اجتماعی موجب شکل‌گیری شادابی اجتماعی می‌شود. بر این اساس، این پژوهش به بررسی تأثیرات جهت‌گیری مذهبی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش به صورت مستقیم و به واسطه ابعاد شادابی اجتماعی پرداخته است (Neymvari et al., 2024).

با توجه به مطالب ذکر شده، هدف اصلی پژوهش حاضر این است که تأثیر شادابی اجتماعی در رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و اشتراک‌گذاری دانش توسط معلمان بررسی شود. با توجه هدف اصلی پژوهش، فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر تبیین می‌شود:

فرضیه ۱. بین جهت‌گیری مذهبی بیرونی با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معناداری وجود دارد.
فرضیه ۲. بین جهت‌گیری مذهبی درونی با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معناداری وجود دارد.
فرضیه ۳. جهت‌گیری مذهبی بیرونی به واسطه محبت با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

فرضیه ۴. جهت‌گیری مذهبی درونی به واسطه محبت با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.
فرضیه ۵. جهت‌گیری مذهبی بیرونی به واسطه تأیید رفتاری بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

فرضیه ۶. جهت‌گیری مذهبی درونی به واسطه تأیید رفتاری بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

فرضیه ۷. جهت‌گیری مذهبی بیرونی به واسطه منزلت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

فرضیه ۸. جهت‌گیری مذهبی درونی به واسطه منزلت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

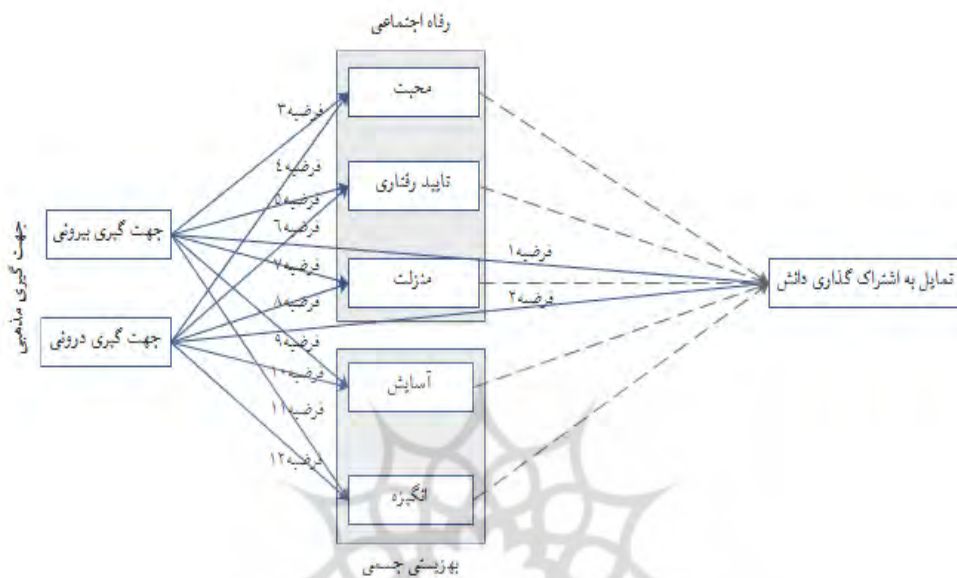
فرضیه ۹. جهت‌گیری مذهبی بیرونی به واسطه آسایش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

فرضیه ۱۰. جهت‌گیری مذهبی درونی به واسطه آسایش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

فرضیه ۱۱. جهت‌گیری مذهبی بیرونی به واسطه انگیزه بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

فرضیه ۱۲. جهت‌گیری مذهبی درونی به‌واسطه انگیزه بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش رابطه معنادار دارد.

به‌منظور ارائه تصویری روشن از روابط بین متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش، مدل مفهومی در شکل (۱) ارائه شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

پیشینه

- جهت‌گیری مذهبی و شادابی اجتماعی

جهت‌گیری مذهبی شیوه‌های گوناگونی را در برمی‌گیرد که افراد و جوامع با دین در زندگی خود ارتباط برقرار می‌کنند و آن را تفسیر می‌کنند. جهت‌گیری مذهبی را می‌توان براساس ماهیت و شدت تعهد و درگیری افراد باایمان خود به انواع مختلفی طبقه‌بندی کرد. از نظر آلپورت (Allport, 1967) سوگیری دینی بر دو نوع است: سوگیری درونی که کاملاً عملی است و در زندگی انسان درونی شده است و دین نقش محرک مهمی در زندگی فرد دارد. تعصب بیرونی که همان دین توسعه نیافته است، به‌عنوان استفاده از دین به‌عنوان ابزاری برای دستیابی به اهداف معینی از جمله حمایت اجتماعی تعریف می‌شود، درحالی‌که فردی که دارای تعصب درونی است، مایل است به دین خدمت کند تا اینکه از آن به‌عنوان ابزار استفاده کند و از آن برای مقاصد دیگر استفاده کند. افراد دارای تعصب بیرونی از دین برای دستیابی به اهدافی مانند مقام، مقبولیت در جامعه و حتی توجیه اعمال خود استفاده می‌کنند (Al-Husseini et

(al., 2020). جهت‌گیری مذهبی درونی با تعهد عمیق و شخصی به ایمان مشخص می‌شود، جایی که مذهب به بخش اصلی زندگی فرد تبدیل می‌شود. این جهت‌گیری اغلب منجر به مشارکت در اعمال مذهبی به‌عنوان بیانی از اعتقاد و ارادت واقعی می‌شود. افراد با جهت‌گیری‌های درونی تمایل دارند باورهای دینی خود را جزء لاینفک هویت خود بدانند و اغلب از طریق ایمان خود معنا، آسایش و راهنمایی می‌یابند (Isaak et al., 2017). برخلاف جهت‌گیری درونی، جهت‌گیری مذهبی بیرونی به افرادی اطلاق می‌شود که عمدتاً برای منافع اجتماعی یا شخصی، مانند تعلق به جامعه یا رضایت شخصی، در اعمال مذهبی شرکت می‌کنند (Isaak et al., 2017).

بابایی معتقد است که شادابی به‌عنوان یکی از احساسات ریشه‌ای مثبت و تأثیرگذار بر رفتار و حالات فرد، نقش تعیین‌کننده‌ای در تأمین سلامت روحی و فیزیکی فرد و جامعه دارد. نتایج پژوهش ایشان نشان می‌دهد که ابعاد مختلف دینداری از طریق انسجام‌بخشی، امیدبخشی، معنابخشی و هدف‌بخشی به زندگی، سازگاری با ناکامی‌ها، حمایت عاطفی، حمایت اجتماعی و ... زمینه مناسبی را برای شادمانی اجتماعی فراهم می‌کنند. اگرچه رابطه دینداری و شادمانی، رابطه‌ای خطی نیست عوامل میانجی احتمالی متعددی روی آن تأثیرگذارند (Babaei, 2024).

جسوال و همکاران شادابی اجتماعی را به‌عنوان حالت عاطفی ناشی از تعاملات و روابط اجتماعی مثبت در جامعه اشاره دارد معرفی می‌کند و معتقد است که شادابی اجتماعی به‌طور قابل توجهی به رفاه کلی و رضایت از زندگی فرد کمک می‌کند (Jaswal et al., 2024). این مفهوم شامل عوامل مختلفی از جمله کیفیت روابط اجتماعی، شرایط کاری و رفاه روانی است که همه آن‌ها در شکل دادن به نحوه درک افراد از شادی خود در رابطه با محیط اجتماعی به هم مرتبط هستند. درک شادابی اجتماعی بسیار مهم است، زیرا نه تنها رضایت شخصی، بلکه سلامت بافت گسترده‌تر اجتماعی را نیز منعکس می‌کند. از نظر تاریخی، تأثیر متقابل بین فردگرایی و جمع‌گرایی عمیقاً بر مفاهیم شادی اجتماعی تأثیر گذاشته است (Helliwell et al., 2020).

نتایج پژوهش مذهبی نشان می‌دهد که بین گرایش‌های مذهبی و شادابی اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. یافته‌های این پژوهش حاکی از رابطه سرمایه اجتماعی و دینداری با یکدیگر و تأثیر معنادار این دو متغیر بر نشاط اجتماعی است (Zahabi, 2025). نتایج پژوهش رحمانی خلیلی نیز مؤید تأثیر مثبت جهت‌گیری مذهبی بر شادابی اجتماعی است (Rahmani Khalili, 2016). بر طبق بررسی صورت گرفته توسط بابایی در مورد مطالعات دین‌داری و شادمانی در ایران، در تمامی پژوهش‌های صورت‌گرفته، جهت‌گیری مذهبی موجب افزایش شادابی فردی و اجتماعی می‌شود. اگرچه این میزان همبستگی ممکن است در برخی موارد ضعیف و در برخی دیگر قوی باشد (Babaei, 2024).

- جهت‌گیری مذهبی و اشتراک‌گذاری دانش

جهت‌گیری مذهبی به شیوه برخورد و تجربه افراد نسبت به دین اشاره دارد که اغلب در ابعاد درونی و بیرونی طبقه‌بندی می‌شود. جهت‌گیری مذهبی درونی با تعهد عمیق و شخصی به باورها و اعمال مذهبی مشخص می‌شود، درحالی‌که جهت‌گیری مذهبی بیرونی بیشتر بر جنبه‌های اجتماعی و فایده‌گرایانه دین مانند مشارکت اجتماعی و حمایت اجتماعی متمرکز است (Nezlek, 2021). از سوی دیگر، نشاط اجتماعی به تمایل فرد به تجربه احساسات مثبت، لذت بردن از تعاملات اجتماعی و حفظ دیدگاه خوش‌بینانه در محیط‌های اجتماعی اشاره دارد. اغلب با بهزیستی روان‌شناختی و رضایت از زندگی مرتبط است (Fahrezi et al., 2024; Nezlek, 2021).

جهت‌گیری مذهبی درونی به‌طور کلی با احساس عمیق‌تری از هدف و معنا در زندگی همراه است که می‌تواند بر نشاط اجتماعی تأثیر مثبت بگذارد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که افراد با جهت‌گیری مذهبی درونی تمایل به تجربه سطوح بالاتری از شادی و رضایت از زندگی دارند که به‌نوبه خود می‌تواند تعاملات اجتماعی و نشاط کلی آن‌ها را افزایش دهد (Momeni et al., 2015; Sillick & Cathcart, 2014).

نتایج پژوهشی که سیلیک و کاتکارت در بین دانشجویان دانشگاه استرالیا انجام دادند، نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی با شادی همبستگی مثبت دارد، به‌ویژه زمانی که با احساس هدف در زندگی میانجی‌گری شود. این نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی درونی چهارچوبی را برای درک جایگاه خود در جهان در اختیار افراد قرار می‌دهد که می‌تواند منجر به نشاط اجتماعی بیشتر شود. بااین‌حال، توجه به این نکته مهم است که رابطه بین جهت‌گیری مذهبی درونی و نشاط اجتماعی ممکن است در بین جمعیت‌ها و زمینه‌های فرهنگی مختلف متفاوت باشد. جهت‌گیری مذهبی بیرونی که بیشتر بر جنبه‌های اجتماعی و فایده‌گرایی دین متمرکز است، رابطه پیچیده‌تری با نشاط اجتماعی دارد. جهت‌گیری مذهبی بیرونی می‌تواند احساس تعلق و حمایت اجتماعی را برای افراد فراهم کند، و نشاط اجتماعی را افزایش دهد (Sillick & Cathcart, 2014).

نتایج پژوهش مؤمنی و همکاران در بین دانش‌آموزان دختر دبیرستانی نشان داد که دینداری با امیدواری اجتماعی که رابطه نزدیکی با نشاط اجتماعی دارد، همبستگی مثبت دارد. این امر نشان می‌دهد که تأثیرات مثبت جهت‌گیری مذهبی درونی بر نشاط اجتماعی ممکن است در گروه‌های فرهنگی یا جمعیتی خاص بارزتر باشد (Momeni et al., 2015).

پژوهشی که توسط دوآن و همکاران در بین دانشجویان کارشناسی در ایالات متحده و جمهوری ایرلند انجام شد نشان داد که جهت‌گیری مذهبی بیرونی اجتماعی با حمایت اجتماعی درک‌شده و رفاه عاطفی ارتباط منفی دارد. این نشان می‌دهد که افرادی که عمدتاً توسط عوامل بیرونی برانگیخته می‌شوند ممکن است سطوح پایین‌تری از نشاط اجتماعی را به‌دلیل عدم حمایت اجتماعی واقعی تجربه کنند (Donate & de Pablo, 2015). بااین‌حال، پژوهش دیگری توسط نزلک انجام شده است که نشان داد

جهت‌گیری مذهبی بیرونی به‌طور مثبت با کیفیت تعاملات اجتماعی روزانه، به‌ویژه از نظر لذت و اعتمادبه‌نفس مرتبط است. این امر نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی بیرونی نیز می‌تواند تأثیرات مثبتی بر نشاط اجتماعی داشته باشد، به‌ویژه در زمینه‌هایی که تعاملات اجتماعی جنبه مهمی از اعمال مذهبی است (Nezlek, 2021).

کارکنانی که درک درستی از جهت‌گیری مذهبی دارند، احساس خوبی از اعتماد و مشارکت در به اشتراک‌گذاری دانش در سازمان دارند (Ali et al., 2018). نتایج پژوهش مالاسی و آیینین نشان می‌دهد که بین لذت از کمک به دیگران، خودکارآمدی، اعتماد بین فردی، فروتنی محقق و دین‌داری با رفتار اشتراک‌گذاری دانش رابطه معناداری وجود دارد (Mallasi & Ainin, 2015).

جهت‌گیری مذهبی اثرات سوء رفتار بر اشتراک‌گذاری دانش در سازمان را کاهش می‌دهد (Islam Chaudhary et al., 2021; Khalid et al., 2018)، و اشتراک‌گذاری دانش را تقویت می‌کند (Chaudhary et al., 2023). در برخی ادیان، مانند اسلام، آموزه‌های دینی موجب تقویت رابطه کاری در میان افراد سازمان می‌شود (Badar et al., 2024)، اصول اشتراک دانش عمیقاً با مفهوم دعوت، یا عمل دعوت دیگران به درک ایمان، تبلور پیدا می‌کند. این عمل نوعی انفاق تلقی می‌شود که در آن افراد با رغبت، دانش، مهارت و تجربیات خود را انتقال و تبادل می‌کنند (Javaid, 2020).

شادابی اجتماعی و اشتراک‌گذاری دانش

شادابی اجتماعی از مهم‌ترین و مؤثرترین شاخص‌های اجتماعی در گسترش رضایت عمومی از زندگی، گسترش تعاملات سازنده، رشد اعتماد عمومی و مشارکت مه‌جانبه اجتماعی است (Zahabi, 2025). شادابی به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی بشر در فرهنگ‌های مختلف پذیرفته شده است (Junoh et al., 2022). شادابی اجتماعی یکی از مسائل مهم جامعه امروزی است و بخشی از مسائل اجتماعی فرهنگی (آسیب‌ها) به میزان شادابی اجتماعی بستگی دارد. این موضوع تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و روانی است (Ashairi & Parvar, 2023). شادابی همواره با خرسندی، خوش‌بینی، امید و اعتماد همراه است. شادابی به‌عنوان عامل تسریع‌کننده در فرایند توسعه جامعه نقش دارد. شادابی اجتماعی به افراد امید می‌دهد و آن‌ها را در زندگی اجتماعی و شخصی خود به فعالیت و تلاش جهت بهبود زندگی اجتماعی سوق می‌دهد.

براساس نتایج پژوهش نیر و سیواکومار شادابی محل کار معلمان تأثیر مثبت روان‌شناختی اجتماعی بر اشتراک‌گذاری دانش را افزایش می‌دهد (Azila-Gbetteor et al., 2024; Nair & Sivakumar, 2018).

نتایج پژوهش لی و همکاران نشان می‌دهد که نگرش مثبت معلمان نسبت به اشتراک‌گذاری دانش باعث افزایش شادی و رفاه فردی آن‌ها می‌شود و به یک محل کار پایدار دست می‌یابد (Lee et al., 2023). وقتی معلمان در زمینه به اشتراک‌گذاری دانش احساس اعتمادبه‌نفس و وضعیت روان‌شناختی مثبتی داشته باشند، می‌توانند فرصت‌های بیشتری را برای مشارکت در شیوه‌های نوآورانه، تشویق

دستورالعمل‌های خلاقانه و بهبود اثربخشی تدریس خود استفاده کنند (Sun & Huang, 2019). اشتراک-گذاری دانش در محل کار باعث بهبود شادی محل کار می‌شود (Gonçalves et al., 2024).

روش پژوهش

پژوهش حاضر براساس هدف، از نوع کاربردی و بر مبنای ماهیت، از نوع توصیفی است. در این پژوهش تأثیر متغیرهای جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش به‌واسطه متغیر شادابی اجتماعی سنجش شده است. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش شامل: پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی^۱ آلپورت و رز (Allport & Ross, 1967)، پرسشنامه شادابی لیدنبرگ (Lindenberg, 1993) و پرسشنامه اشتراک‌گذاری دانش جین و همکاران (Jain et al., 2015) است. ابعاد و میزان روایی هر یک از پرسشنامه‌های مزبور در جدول (۱) ارائه شده است.

پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت و رز (Allport & Ross, 1967) دارای ۲۰ پرسش چهاردرجه‌ای (کاملاً مخالف، تقریباً مخالف، تقریباً موافق و کاملاً موافق) در دو بُعد بیرونی و درونی است. جهت‌گیری مذهبی بیرونی، ۱۲ پرسش (پرسش‌های ۱ تا ۱۲) و جهت‌گیری مذهبی درونی، ۸ پرسش (پرسش‌های ۱۳ تا ۲۰) را شامل می‌شود. پرسشنامه شادابی اجتماعی لیدنبرگ (۲۰۰۰) دارای ۱۸ پرسش پنج درجه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) در دو بُعد رفاه اجتماعی و بهزیستی جسمی است. بُعد رفاه اجتماعی (شامل عواطف، بهبود رفتاری و شأن) دارای ۱۱ پرسش (پرسش‌های ۲۱ تا ۳۱) و بُعد بهزیستی جسمی (شامل آسایش و انگیزش) دارای ۷ پرسش (پرسش‌های ۳۲ تا ۳۸) است. پرسشنامه تمایل به اشتراک‌گذاری دانش دارای ۷ پرسش چهار درجه‌ای (پرسش‌های ۳۹ تا ۴۵) است. به‌منظور بررسی روایی پرسشنامه از روش روایی صوری و محتوایی استفاده شد. برای این منظور پرسشنامه مورد کاربرد در اختیار ۵ نفر از اساتید و صاحب‌نظران حوزه مدیریت دانش و علم اطلاعات و دانش‌شناسی قرار گرفت که به‌اتفاق پرسشنامه را تأیید نمودند. همچنین با کمک نرم‌افزار پی‌ال‌اس تحلیل عامل تأییدی انجام شد. به‌منظور محاسبه پایایی پرسشنامه، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید. به‌ترتیب میزان آلفای کرونباخ ۰/۸۱، ۰/۸۲، و ۰/۷۱ برای این پرسشنامه‌ها محاسبه شده است.

جامعه آماری این پژوهش شامل نفر شامل ۲۵۳۰۰ نفر معلمان شاغل به خدمت در استان البرز در سال تحصیلی ۱۴۰۳ بودند و به کمک روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و با استفاده از فرمول کوکران، ۳۷۹ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. به‌علت احتمال مخدوش بودن پرسشنامه‌های دریافتی، تعداد ۴۰۰ پرسشنامه توزیع شد. از این تعداد پرسشنامه، تعداد ۳۹۰ پرسشنامه سالم دریافت شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و روش تحلیل مسیر به کمک نرم‌افزار لیزرل استفاده شد.

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت‌شناختی

از میان ۳۹۰ پرسشنامه دریافتی، ۲۸۲ نفر زن و ۱۰۸ نفر مرد بودند. ۱۹۳ نفر معلم دوره ابتدایی و ۱۹۷ نفر در دوره متوسطه مشغول خدمت بودند. هیچ‌گونه اقلیت دینی در نمونه آماری مشاهده نشد. میانگین ۱۸/۳ سال سابقه کاری و میانگین سنی ۳۹ سال برای نمونه آماری ثبت گردید.

شاخص‌های آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

با توجه به رویکرد توصیفی پژوهش و استفاده از ضریب همبستگی جهت تبیین روابط میان متغیرها، مقادیر مربوط به شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱. شاخص‌های آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	ابعاد	خرده ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی	آلفای کرونباخ
جهت‌گیری مذهبی	بیرونی	---	۳۱/۲۷	۵/۷۷	۰/۰۸	۰/۵۶	۰/۸۱
	درونی	---	۳۳/۰۱	۶/۱۹	-۰/۲۱	-۰/۶۱	
شادابی اجتماعی	رفاه اجتماعی	محبت	۴۷/۵۶	۷/۱۱	-۱/۳۴	۱/۷۳	۰/۸۲
		تأیید رفتاری	۴۶/۵۰	۶/۱۵	-۰/۳۱	۰/۱۹	
		منزلت	۳۲/۳۵	۵/۶۷	-۱/۲۹	۱/۲۵	
	بهبودی جسمی	آسایش	۴۵/۲۹	۹/۳۳	-۰/۸۹	۰/۳۰	
		انگیزه	۲۸/۱۸	۷/۶۷	-۰/۸۱	۰/۲۷	
		تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۱۰۸/۲۶	۱۶/۱۷	-۰/۴۰	-۰/۲۹	۰/۷۱

مقادیر به‌دست‌آمده در جدول (۱)، توزیع نرمال تمامی متغیرها مورد بررسی را نشان می‌دهد؛ بنابراین شرط لازم جهت محاسبه ضریب همبستگی وجود دارد. با توجه به مقادیر آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده، قابلیت پایایی یا اعتبار هر یک از پرسشنامه‌ها تأیید می‌شود.

ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

از آنجایی که پایه و اساس مطالعات تحلیل مسیر همبستگی بین متغیرها بر ماتریس همبستگی

می‌باشد. در ادامه ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش نمایش داده شده است (جدول ۲).

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	۱							
جهت‌گیری مذهبی درونی	-۰/۵۴	۱						
محبت	۰/۳۴** -۰	۰/۴۵**	۱					
تأیید رفتاری	۰/۲۷** -۰	۰/۲۱**	۰/۴۲**	۱				
منزلت	۰/۲۸** -۰	۰/۳۷**	۰/۳۱**	۰/۳۳**	۱			
آسایش	۰/۲۶** -	۰/۳۰**	۰/۳۸**	۰/۴۱**	۰/۴۴**	۱		
انگیزه	۰/۲۴** -۰	۰/۳۲**	۰/۳۴**	۰/۳۹**	۰/۴۱**	۰/۳۸**	۱	
تمایل به اشتراک-گذاری دانش	۰/۱۳	۰/۲۴**	۰/۳۰**	۰/۲۵**	۰/۳۴**	۰/۲۹**	۰/۳۷**	۱

اطلاعات جدول (۲) نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین متغیرهای برون‌زای پژوهش (جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی) با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش به ترتیب ۰/۱۳ و ۰/۲۴ می‌باشد که نشان می‌دهد همبستگی میان جهت‌گیری مذهبی بیرونی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معنادار نیست؛ اما همبستگی میان جهت‌گیری درونی با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش مثبت و معنادار است. میزان ضریب همبستگی میان متغیرهای درون‌زای پژوهش (محبت، تأیید رفتاری، منزلت، آسایش و انگیزه) همگی از لحاظ آماری در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند. همچنین به ترتیب بیشترین ضریب همبستگی متغیرهای درون‌زا با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش مربوط به انگیزه (۰/۳۷)، منزلت (۰/۳۴)، محبت (۰/۳۰)، آسایش (۰/۲۹) و تأیید رفتاری (۰/۲۵) می‌باشد.

تحلیل مسیر

به توجه به مدل مفهومی ارائه‌شده، و به‌منظور بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای برون‌زا و درون‌زا بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش، ابتدا با استفاده از روش بیشینه احتمال به برآورد پارامترها پرداخته شد. پارامترهای برآوردشده شامل ضرایب اثر مستقیم، ضرایب اثر غیرمستقیم و ضرایب اثر کل می‌باشد؛ که برای هرکدام از این پارامترها، ضرایب برآورد استاندارد شده، خطای استاندارد برآورد و نمره تی مربوط به آزمون معنی‌داری این پارامترها ارائه شده است (جدول ۳). با توجه به این ضرایب، تأیید یا عدم‌تأیید فرضیه‌های پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. درنهایت نیز مشخصه‌های برازندگی مدل و نمودار مدل برازش شده پیش‌بینی تمایل به اشتراک‌گذاری دانش براساس نوع جهت‌گیری مذهبی (درونی و بیرونی)، و ابعاد شادابی اجتماعی ارائه می‌شود.

جدول ۳. برآورد ضرایب اثرات مستقیم متغیرهای پژوهش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش

متغیرها	پارامتر استاندارد شده	خطای استاندارد برآورد	مقدار تی
اثر جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر:			
محبت	-.۰/۲۹**	۰/۰۵	-۳/۱۲
تأیید رفتاری	-.۰/۲۶**	۰/۰۴	-۲/۶۵
منزلت	-.۰/۲۲**	۰/۰۴	-۴/۷۲
آسایش	-.۰/۲۳**	۰/۰۴	-۲/۹۰
انگیزه	-.۰/۲۴**	۰/۰۵	۲/۹۴
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۰۸	۰/۰۳	۱/۰۸
اثر جهت‌گیری مذهبی درونی بر:			
محبت	۰/۳۸**	۰/۰۷	۱/۷۶
تأیید رفتاری	۰/۱۴*	۰/۰۳	۲/۲۵
منزلت	۰/۲۹**	۰/۰۵	۲/۱۳
آسایش	۰/۲۵**	۰/۰۵	۳/۶۳
انگیزه	۰/۲۹**	۰/۰۷	۳/۱۲
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۲۱**	۰/۰۴	۲/۸۳
اثر محبت بر:			
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۲۸**	۰/۰۶	۲/۸۴
اثر تأیید رفتاری بر:			
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۲۱**	۰/۰۴	۲/۴۵
اثر منزلت بر:			
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۲۶**	۰/۰۴	۳/۰۱
اثر آسایش بر:			
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۳۵**	۰/۰۴	۶/۸۹
اثر انگیزه بر:			
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۲۱**	۰/۰۴	۲/۴۵

*P<0/05, **P<0/01

- برآورد ضرایب اثرات مستقیم متغیرهای پژوهش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش اطلاعات مندرج در جدول (۳) نشان می‌دهد که اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش برابر با ۰/۰۷ است، که با توجه به مقدار ($t=2/83$) این رابطه معنادار نمی‌باشد؛ اما اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش برابر با ۰/۲۱ است که با توجه به مقدار ($t=2/70$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

اطلاعات جدول (۳) نشان می‌دهد که اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر محبت برابر با ۰/۲۹- است که با توجه به مقدار ($t=-3/12$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر بعد محبت برابر با ۰/۳۸ است که با توجه به مقدار ($t=1/76$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. نتایج اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر بُعد تأیید رفتاری برابر با ۰/۲۲- است که با توجه به مقدار ($t=-2/65$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر بُعد تأیید رفتاری برابر با ۰/۱۴ است که با توجه به مقدار ($t=2/25$) در سطح ۰/۰۵ معنادار است. نتایج اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر بُعد منزلت برابر با ۰/۲۲- است که با توجه به مقدار ($t=-4/72$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر بُعد منزلت برابر با ۰/۲۹ است که با توجه به مقدار ($t=2/13$) معنادار است. نتایج اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر بُعد آسایش برابر با ۰/۲۳- است که با توجه به مقدار ($t=-2/90$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر بُعد آسایش برابر با ۰/۲۷ است که با توجه به مقدار ($t=3/63$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. نتایج اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر بُعد انگیزه برابر با ۰/۲۴- است که با توجه به مقدار ($t=2/94$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر بُعد انگیزه برابر با ۰/۲۹ است که با توجه به مقدار ($t=3/12$) در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

براساس اطلاعات جدول (۳)، در مورد رابطه متغیرهای درون‌زا با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش چنین برداشت می‌شود که اثر مستقیم محبت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش برابر با ۰/۲۸ است که با توجه به مقدار ($t=2/84$) در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار است. اثر مستقیم تأیید رفتاری بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش برابر با ۰/۲۱ است که با توجه به مقدار ($t=3/33$) در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار است. اثر منزلت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش برابر با ۰/۲۶ است که با توجه به مقدار ($t=3/01$) در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار است. اثر آسایش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش برابر با ۰/۳۵ است که با توجه به مقدار ($t=6/89$) در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر انگیزه بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش برابر با ۰/۲۳ است که با توجه به مقدار ($t=5/28$) در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار است.

- برآورد ضرایب اثرات غیرمستقیم متغیرهای پژوهش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش

جدول ۴. برآورد ضرایب اثرات غیرمستقیم متغیرهای پژوهش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش

تأثیر متغیرها	پارامتر استاندارد شده	خطای استاندارد برآورد	مقدار تی
اثر غیرمستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر:			
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	-۰/۱۹**	۰/۰۹	-۵/۲۸
اثر غیرمستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر:			
تمایل به اشتراک‌گذاری دانش	۰/۲۷**	۰/۱۳	۶/۸۳

با توجه به اطلاعات جدول (۴)، اثر غیرمستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش به‌واسطه ابعاد شادابی اجتماعی برابر با ۰/۱۹- است که با توجه به $t = -5/28$ در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است. همچنین اثر غیرمستقیم جهت‌گیری مذهبی درونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش به‌واسطه ابعاد شادابی اجتماعی برابر با ۰/۲۷ است که با توجه به $t = 6/83$ در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است.

- ضرایب اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش از دیگر ویژگی‌های تحلیل مسیر امکان مقایسه اثرات کل، مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش بر یکدیگر توسط مدل پژوهش است. بر این اساس در جدول (۵) به‌منظور مقایسه اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرها بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش، برآورد ضرایب استاندارد شده اثرات مستقیم، اثرات غیرمستقیم و اثرات کل متغیرها بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش گزارش شده است.

جدول ۵. ضرایب اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرها بر تمایل به اشتراک‌گذاری

متغیرها	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	اثرات کل	واریانس تبیین شده
تأثیرپذیری تمایل به اشتراک‌گذاری دانش از:				
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	۰/۰۸	-۰/۱۹**	-۰/۱۱*	---
جهت‌گیری مذهبی درونی	۰/۲۱**	۰/۲۷**	۰/۴۸**	---
محبت	۰/۲۸**	---	۰/۲۸**	۰/۲۱
تأیید رفتاری	۰/۲۱**	---	۰/۲۱**	۰/۱۷
منزلت	۰/۱۹**	---	۰/۱۹**	۰/۱۵
آسایش	۰/۳۵**	---	۰/۳۵**	۰/۱۴
انگیزه	۰/۲۳**	---	۰/۲۳**	۰/۱۱

همان‌طور که در جدول (۵) مشاهده می‌شود از میان متغیرهای برون‌زای پژوهش (جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی)، جهت‌گیری مذهبی درونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش دارای اثر مستقیم (۰/۲۱) و غیرمستقیم (۰/۲۷) است که در سطح (p=۰/۰۱) معنادار می‌باشد؛ درحالی‌که از میان آثار مستقیم و غیرمستقیم جهت‌گیری مذهبی، تنها اثر غیرمستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش (۰/۲۷) است و در سطح (p=۰/۰۱) معنادار می‌باشد. این امر بیانگر نقش واسطه‌ای مؤثر ابعاد شادابی اجتماعی در رابطه میان جهت‌گیری‌های مذهبی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش است. علاوه بر این، تمامی اثرات مستقیم متغیرهای درون‌زا (ابعاد شادابی اجتماعی) بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش از نظر آماری معنادار است (p=۰/۰۱). در ادامه به بحث پیرامون واریانس تبیین شده متغیرهای مدل می‌پردازیم.

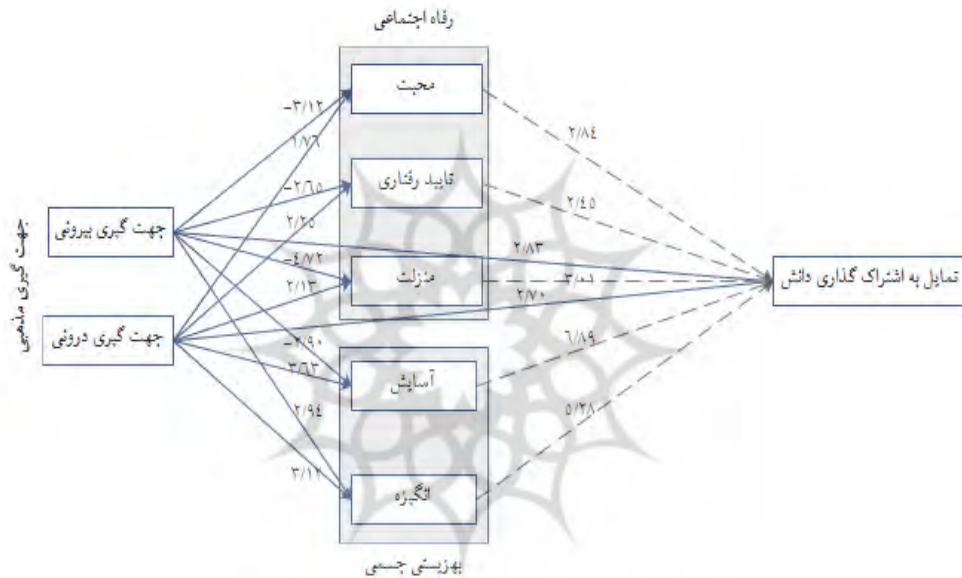
براساس اطلاعات جدول (۵)، میزان واریانس تبیین‌شده تمایل به اشتراک‌گذاری دانش در این پژوهش برابر با ۰/۳۳ است که نشان می‌دهد ۳۳ درصد از تغییرات تمایل به اشتراک‌گذاری دانش توسط متغیرهای درون‌زا و برون‌زای موجود در مدل تبیین می‌شود. علاوه بر این، میزان واریانس تبیین‌شده گرایش به محبت، تأیید رفتاری، در این پژوهش به ترتیب برابر با ۰/۲۱، ۰/۱۷، ۰/۱۵، ۰/۱۴ و ۰/۱۱ است. شاخص‌های برازندگی مدل و مدل برازش‌شده

جهت بررسی برازندگی مدل از شاخص‌های برازندگی استفاده شده است. به‌طور کلی از میان مشخصه‌های برازندگی متنوعی که وجود دارد، در این پژوهش شاخص‌های برازش x^2/df ، RMSEA، GFI، CFI و AGFI گزارش می‌شود. AGFI یکی از پرکاربردترین این شاخص‌ها به شمار می‌آید که هرچه مقدار آن به صفر نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده برازش بهتر مدل است. ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب (RMSEA) شاخص دیگری است که برای مدل‌های خوب کمتر از ۰/۰۵ و برای مدل‌های متوسط بین ۰/۰۵ تا ۰/۰۸ و برای مدل‌های ضعیف بالاتر از ۰/۱ است. همچنین براساس قاعده‌ای کلی، شاخص‌های برازندگی تطبیقی (CFI)، نیکویی برازش (GFI)، نرم‌شده برازندگی (NFI) و نرم‌نشده برازندگی (NNFI) برای مدل‌های خوب بین ۰/۹ تا ۰/۹۵ خواهند بود. مقادیر بالای ۰/۸ نیز نشان‌دهنده برازش نسبتاً خوب یا متوسط مدل هستند. در جدول (۶) شاخص‌های برازش مدل تمایل به اشتراک‌گذاری دانش آمده است. جدول ۶. شاخص‌های برازندگی مدل شادکامی

مشخصه	برآورد
نسبت مجذور کای (df)	۱۷/۳۴
نسبت مجذور کای به درجه آزادی (x ² /df)	۹
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	۰/۹۳
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۰

۰/۸۹	شاخص تعدیل‌شده نکویی برازش (AGFI)
۰/۰۶۷	جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)
۰/۲۷	شاخص ریشه میانگین مربعات باقیمانده (SRMR)
۱/۴۵	شاخص توکر و لویس (TL)
۰/۰۵۹	P-value

با توجه به مشخصه‌های نکویی برازش که در جدول (۶) گزارش شده، برازش مدل پیش‌بینی تمایل به اشتراک‌گذاری دانش در سطح نسبتاً مطلوبی است. در ادامه نمودار (۲) مسیر مدل برازش شده همراه با پارامترهای برآورد شده (مقادیر استاندارد و اعداد معناداری) ارائه شده است.

شکل ۲. نمودار مسیر و برآورد پارامترهای مدل برازش شده در حالت معناداری

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش با نقش واسطه‌ای شادابی اجتماعی در میان معلمان شاغل در آموزش و پرورش استان البرز در سال ۱۴۰۳ انجام شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که رابطه مستقیم جهت‌گیری مذهبی بی‌دینی با تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معنادار نیست، اما جهت‌گیری مذهبی دینی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش تأثیر مثبت و معنادار دارد. نتایج پژوهش الحسینی و دیگران (Al-Husseini et al., 2020) نیز مؤید این مطلب است که باورهای مذهبی قوی باعث می‌شود افراد در موقعیت‌های شغلی راه و روش منطقی و صحیح را

انتخاب کنند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش الحسینی و دیگران (Al-Husseini et al., 2020) هم‌راستا است. این نتایج مؤید این مطلب است که، هرچه جهت‌گیری مذهبی درونی بالاتر باشد افراد از نظر ذهنی آمادگی بیشتری برای انجام فعالیت‌های نوع‌دوستانه و همکاری درون‌سازمانی از جمله به اشتراک‌گذاری دانش خواهند داشت. افراد با جهت‌گیری مذهبی بیرونی دین را صرفاً جهت نیل به اهداف دیگر در نظر می‌گیرند (Allport & Ross, 1967). فرض آلپورت این است که جهت‌گیری مذهبی بیرونی کمتر از بُعد درونی جنبه پیشگیرانه دارد. مطابق این دیدگاه، در جهت‌گیری بیرونی، کسب منافع مادی و حفظ موقعیت‌های اجتماعی و ارضای تمایلات خودخواهانه از مهم‌ترین مقاصد افراد در اعمال مذهبی است. همچنین بیشتر پژوهش‌های نشان می‌دهند افرادی که دارای جهت‌گیری بیرونی هستند از اضطراب و استرس بیشتری برخوردارند. بنابراین می‌توان چنین استنباط کرد افراد دارای جهت‌گیری مذهبی بیرونی نمی‌توانند در فعالیت‌هایی شبیه اشتراک‌گذاری دانش نقش فعال داشته باشند. اگرچه در پژوهش عیسا و ناهید (Isa & Naheed, 2018) به ابعاد بیرونی و درونی جهت‌گیری مذهبی اشاره‌ای نشده است، اما به‌طور کلی جهت‌گیری مذهبی را عامل تأثیرگذار در فرایند اشتراک‌گذاری دانش قلمداد نموده است (Isa & Naheed, 2018).

بررسی تأثیر شادابی اجتماعی در رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش نشان داد که جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی بر بُعد محبت تأثیر مثبت دارند. از این‌رو، تأثیر جهت‌گیری مذهبی درونی بیشتر است. از طرفی اثر بُعد محبت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش نیز مثبت است. بنابراین جهت‌گیری مذهبی در هر دو بُعد بیرونی و درونی به‌واسطه محبت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش تأثیر مثبت و معناداری دارد.

نتایج تأثیر بُعد تأیید رفتاری معلمان بر رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش نشان داد که بُعد بیرونی جهت‌گیری مذهبی دارای تأثیر منفی و بُعد درونی جهت‌گیری مذهبی دارای تأثیر مثبت در رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تمایل به اشتراک‌گذاری دانش است. از طرفی بُعد تأیید رفتاری بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که جهت‌گیری مذهبی در هر دو بُعد بیرونی و درونی به‌واسطه بُعد تأیید رفتاری بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت و معناداری دارد. الحسینی و دیگران (Al-Husseini et al., 2020) نیز در یافته‌های پژوهش خود اشاره می‌کنند که افراد مذهبی با جهت‌گیری مذهبی درونی اغلب از فنون مقابله‌ای حل مسئله استفاده می‌کنند. از این‌رو در موقعیت‌های مختلف سازش بهتری نشان می‌دهند. در واقع، مذهبی بودن می‌تواند اثرات بحران‌ها و مسائل شدید زندگی را کاهش دهد. نتایج پژوهش ذهبی (Zahabi, 2025) نیز مؤید ارتباط مثبت و معنادار جهت‌گیری مذهبی و شادابی اجتماعی است که از این نظر با نتایج پژوهش حاضر همسو است.

بر طبق نتایج به‌دست‌آمده، جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر بُعد منزلت معلمان تأثیر منفی و جهت‌گیری درونی تأثیر مثبت دارد. بُعد منزلت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که جهت‌گیری مذهبی در هر دو بُعد بیرونی و درونی به‌واسطه بُعد منزلت بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت و معناداری دارد. نتایج پژوهش ما نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی اگرچه تأثیر قوی در درک منزلت و جایگاه معلمان ندارد، اما رابطه معناداری وجود دارد که تحت تأثیر عوامل دیگر می‌تواند تقویت شود (Maba, 2023).

در مورد تأثیر جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی بر بُعد آسایش معلمان نیز نتایج مشابه ابعاد منزلت، تأیید رفتاری، و محبت حاصل شد. تأثیر منفی جهت‌گیری بیرونی و تأثیر مثبت جهت‌گیری درونی بر بُعد آسایش نشان داد که جهت‌گیری درونی موجب شکل‌گیری رابطه قوی‌تری با شادابی اجتماعی معلمان دارد. بُعد آسایش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی به‌واسطه بُعد آسایش بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت و معناداری دارند.

اما در مورد تأثیر جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی بر بُعد آسایش معلمان، نتایج نشان داد که جهت‌گیری بیرونی و جهت‌گیری درونی هر دو تأثیر مثبتی بر بُعد انگیزه دارند. بُعد انگیزه نیز بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که جهت‌گیری مذهبی به‌واسطه بُعد انگیزه بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

به استناد نتایج به‌دست‌آمده، جهت‌گیری مذهبی درونی از طریق ابعاد شادابی اجتماعی اثر غیرمستقیم و معنادار بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش معلمان دارد. تأثیرپذیری مستقیم تمایل به اشتراک‌گذاری دانش از جهت‌گیری مذهبی درونی نسبت به جهت‌گیری مذهبی بیرونی قوی‌تر است. نتایج تأثیرپذیری تمایل به اشتراک‌گذاری دانش از ابعاد شادابی اجتماعی نیز نشان داد که به‌ترتیب ابعاد آسایش، انگیزه، محبت، تأیید رفتاری و منزلت بیشترین میزان تأثیر را بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش دارند. جهت‌گیری مذهبی تأثیر مثبت بر شادابی اجتماعی دارد. این نتیجه در پژوهش نیمواری و همکاران (Neymvari et al., 2024) مورد تأیید قرار گرفته است. تأثیر ابعاد شادابی اجتماعی بر اشتراک‌گذاری دانش در نتایج پژوهش‌های (Azila-Gbetor et al., 2024; Gonçalves et al., 2024; Lee et al., 2023; Nair & Sivakumar, 2018) مشهود است. براساس این نتایج، همان‌گونه که داشتن حس خوب محل کار، به اشتراک‌گذاری دانش را به‌دنبال دارد، اشتراک‌گذاری دانش نیز باعث بهبود شادی محل کار می‌شود.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود:

- راهبردهای مؤثری برای تقویت محیط کاری مبتنی بر ایمان صورت گیرد. تبیین آموزه‌های دین اسلام در مورد کمک به هم‌نوع و ترویج روحیه از خودگذشتگی می‌تواند موجب افزایش شادابی محل کار و نیز مشارکت در فعالیت‌های اشتراک‌گذاری دانش شود. همان‌گونه که در حدیث معروف از امام علی^(ع) به‌خوبی بر نقش زکات علم و نشر دانش اشاره شده است. «زكَاةُ الْعِلْمِ بَدَلُهُ لِمُسْتَحِقِّهِ وَإِجْهَادُ النَّفْسِ فِي الْعَمَلِ بِهِ. غرر الحکم و درر الکلم، ص ۳۹۱». زکات دانش، آموزش به کسانی که شایسته آن‌اند و کوشش در عمل به آن است.
- جهت مدیریت هنجارهای اجتماعی و ایجاد پیوندهای اجتماعی در نزد معلمان، نقش جهت‌گیری مذهبی مورد تأکید مدیران قرار گیرد.
- مطالعات کیفی جهت درک ابعاد پنهان نقش جهت‌گیری مذهبی بر تمایل به اشتراک‌گذاری دانش در میان معلمان صورت گیرد.

References

- Akhshi, N., & Golabi, F. (2015). Social happiness and social participation. *Journal of Applied Sociology*, 26(3), 139–160. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1394.26.3.8.6>
- Aldulaimi, S. H. (2016). Fundamental Islamic perspective of work ethics. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 7(1), 59–76. <https://doi.org/10.1108/JIABR-02-2014-0006>
- Al-Husseini, K. A., Mirghafoorian, F., & Razian, S. (2020). Structural Model of Explaining Social Problem Solving Skills in Teachers Based on Organizational Culture and Religious Orientation: The Mediating Role of Intellectual Property. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(10), 192–212. DOI: 10.18415/ijmmu.v7i10.2137
- Ali, M., Lei, S., & Wei, X.-Y. (2018). The mediating role of the employee relations climate in the relationship between strategic HRM and organizational performance in Chinese banks. *Journal of Innovation & Knowledge*, 3(3), 115–122. <https://doi.org/10.1016/j.jik.2016.12.003>
- Allport, G. W., & Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(4), 432. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0021212>
- Ashairi, T., & Parvar, T. J. (2023). Factors affecting social vitality: Meta-analysis of researches.
- Azila-Gbettor, E. M., Novixoxo, J. D., & Honyenuga, B. Q. (2024). Navigating the nexus of citizenship fatigue and knowledge sharing: the influence of employee vitality and tenure among university lecturers. *Journal of Workplace Learning*. <https://doi.org/10.1108/JWL-03-2024-0057>
- Babaei, Omid. (2024). Meta-analysis of religiosity and happiness studies in Iran (Researches Related to religiosity and happiness from 2007 to 2021). *Social Welfare*, 24(93), 87-133. <https://doi.org/10.32598/refahj.24.93.4450.1>
- Badar, K., Aboramadan, M., Alhabib, W., Dahleez, K. A., & Farao, C. (2024). Does employee relations climate mediate the effect of Islamic work ethics on organizational

- performance? Evidence from Qatar. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 15(8), 1205–1221. <https://doi.org/10.1108/JIABR-07-2022-0164>
- Biranvand, A., Mohammadi Ostani, M., & Ghannatian, S. (2024). The Effect of Knowledge Management Systems and Knowledge Sharing on the Performance and Loyalty of Librarians. *Sciences and Techniques of Information Management*, 10(1), 239–264. https://stim.qom.ac.ir/article_2800.html. (In Persian)
- Chaudhary, A., Islam, T., Ali, H. F., & Jamil, S. (2023). Can paternalistic leaders enhance knowledge sharing? The roles of organizational commitment and Islamic work ethics. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 72(1/2), 98–118. <https://doi.org/10.1108/GKMC-06-2021-0109>
- Donate, M. J., & de Pablo, J. D. S. (2015). The role of knowledge-oriented leadership in knowledge management practices and innovation. *Journal of business research*, 68(2), 360-370. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2014.06.022>
- Eni, L. N., Saha, S., Hossain, M. A., & Rahaman, M. M. (2025). Investigating the linkage between knowledge sharing attitude, self-efficacy, and behavior in Bangladeshi information technology sector: Knowledge sharing intention as a mediator. *Heliyon*, 11(1). [https://www.cell.com/heliyon/fulltext/S2405-8440\(24\)17430-0](https://www.cell.com/heliyon/fulltext/S2405-8440(24)17430-0)
- Fahrezi, S. Y., Na'imah, T., Nur'aeni, N. A., & Dwiyantri, R. (2024). Kebahagiaan siswa boarding school: menelaah peran penting orientasi religius dan kualitas pertemanan. *Inteligensi: Jurnal Ilmu Pendidikan*, 7(1), 38-52. <https://doi.org/10.33366/ilg.v7i1.5714>
- Gonçalves, T., Muñoz-Pascual, L., & Curado, C. (2024). Is knowledge liberating? The role of knowledge behaviors and competition on the workplace happiness of healthcare professionals. *Journal of Health Organization and Management*. <https://doi.org/10.1108/JHOM-12-2022-0382>
- Helliwell, J. F., Huang, H., Wang, S., & Norton, M. (2020). Social environments for world happiness. *World Happiness Report*, 2020(1), 13–45. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep25851.5.pdf>
- Isa, R. M., & Naheed, K. (2018). Islamic Work Ethics And Tacit Knowledge Sharing: Autonomous Motivation As Mediator. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 44, 401–411. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2018.07.02.43>
- Isaak, S. L., James, J. R., Radeke, M. K., Krauss, S. W., Schuler, K. L., & Schuler, E. R. (2017). Assessing religious orientations: Replication and validation of the Commitment-Reflectivity Circumplex (CRC) Model. *Religions*, 8(10), 208. <https://doi.org/10.3390/rel8100208>
- Islam, T., Ahmad, S., Kaleem, A., & Mahmood, K. (2021). Abusive supervision and knowledge sharing: moderating roles of Islamic work ethic and learning goal orientation. *Management Decision*, 59(2), 205–222. <https://doi.org/10.1108/MD-08-2019-1069>
- Islam, T., & Chaudhary, A. (2024). Impact of workplace bullying on knowledge hiding: The mediating role of emotional exhaustion and moderating role of workplace friendship. *Kybernetes*, 53(1), 238–255. <https://doi.org/10.1108/K-06-2022-0842>
- Jain, K. K., Sandhu, M. S., & Goh, S. K. (2015). Organizational climate, trust and knowledge sharing: insights from Malaysia. *Journal of Asia Business Studies*, 9(1), 54-77. <https://doi.org/10.1108/JABS-07-2013-0040>
- Jaswal, N., Sharma, D., Bhardwaj, B., & Kraus, S. (2024). Promoting well-being through happiness at work: a systematic literature review and future research agenda.

- Management Decision*, 62(13), 332–369. <https://doi.org/10.1108/MD-08-2023-1492>
- Javaid, M. (2020). *Framing psychological factors effect on knowledge sharing behaviour: moderating role of islamic work ethics*. Universiti Tun Hussein Onn Malaysia. <http://eprints.uthm.edu.my/31/>
- Junoh, N., Mustafa@ Busu, Z., Mustapha, A. M., Mohamad, A. M., & Hashim, N. M. (2022). The Reality of Happiness According to Scholars' Viewpoints: A Systematic Literature Review (SLR) Analysis. In *Proceedings* (Vol. 82, p. 77). MDPI. <https://doi.org/10.3390/proceedings2022082077>
- Khalid, M., Bashir, S., Khan, A. K., & Abbas, N. (2018). When and how abusive supervision leads to knowledge hiding behaviors: An Islamic work ethics perspective. *Leadership & Organization Development Journal*, 39(6), 794–806. <https://doi.org/10.1108/LODJ-05-2017-0140>
- Kim, J., & Kim, C. (2016). Perspectives to Understand the Relationship between Religion and Communication. *Int J Journalism Mass Comm*, 3, 117. <http://dx.doi.org/10.15344/2349-2635/2016/117>
- Krauss, S. W., & Hood Jr, R. W. (2013). *A new approach to religious orientation: The commitment-reflectivity circumplex* (Vol. 16). Rodopi. [https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=IQviAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Krauss,+S.+W.,+%26+Hood+Jr,+R.+W.++\(2013\).+A+new+approach+to+religious+orientation:+The+commitmentreflectivity+circumplex+\(Vol.+16\).+Rodopi.&ots=R_uxTA523P&sig=YiLGLNHd-gnLd0tv3cG8jgCHRfg#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=IQviAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Krauss,+S.+W.,+%26+Hood+Jr,+R.+W.++(2013).+A+new+approach+to+religious+orientation:+The+commitmentreflectivity+circumplex+(Vol.+16).+Rodopi.&ots=R_uxTA523P&sig=YiLGLNHd-gnLd0tv3cG8jgCHRfg#v=onepage&q&f=false)
- Lee, K.-C., Chang, I.-H., Wang, I.-L., & Chen, R.-S. (2023). Effects of knowledge sharing on sustainable happiness of preschool teachers: The mediating roles of self-efficacy and helping behavior. *Current Psychology*, 42(16), 13648–13657. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-02725-8>
- Lindenberg, S. (1993). Framing, empirical evidence, and applications. *Jahrbuch Für Neue Politische Oekonomie*, 12, 11–38. https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0,5&cluster=483759296264494182
- Ma, H., Xiao, B., Guo, H., Tang, S., & Singh, D. (2022). Modeling entrepreneurial team faultlines: Collectivism, knowledge hiding, and team stability. *Journal of Business Research*, 141, 726–736. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.11.080>
- Maba, A. P. (2023). The Relationship of Religiosity towards Students' Perceived Teacher Management Skills and Its Implications for Guidance and Counseling Practice. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 8(1), 1–8. <https://doi.org/10.25217/ji.v8i1.2587>
- Mallasi, H., & Ainin, S. (2015). Investigating knowledge sharing behaviour in academic environment. *Journal of Organizational Knowledge Management*, 2015(2015), 1–19. <https://www.airitilibrary.com/Article/Detail/21660808-201512-201606150038-201606150038-c1-20>
- Momeni, M., Khajenoori, B., & Hoshiar, A. (2015). Investigating the relationship between religiosity and social hopefulness among female high-school students in Shiraz. *Journal of Applied Sociology*, 26(3), 195-208. https://jas.ui.ac.ir/article_18413_en.html. (In Persian)
- Nair, R. S., & Sivakumar, V. (2018). Understanding the effect of psychological capital on knowledge sharing intention—the moderating role of happiness at work. *ZENITH International Journal of Business Economics & Management Research*, 8(11), 1–11.

- <https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:zijbemr&volume=8&issue=11&article=001>
- Neymvari, N. E., Abolghasemi, S., & Haghghi, T. H. P. (2024). Structural Equation Modeling of the Relationship Between Parents' Religious Orientation and Adolescents' Tendency Towards Critical Thinking and Happiness with the Mediating Role of Cognitive Flexibility. *Applied Family Therapy Journal (AFTJ)*, 5(1), 97–107. <https://doi.org/10.61838/kman.aftj.5.1.11>
- Nezlek, J. B. (2021). Relationships between religiosity and naturally occurring social interaction. *Journal of Religion and Health*, 60(5), 3454–3466. <https://doi.org/10.1007/s10943-020-01079-4>
- Nguyen, T.-M. (2021). Four-dimensional model: a literature review in online organisational knowledge sharing. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 51(1), 109–138. <https://doi.org/10.1108/VJKMS-05-2019-0077>
- Ormel, J., Lindenberg, S., Steverink, N., & Verbrugge, L. M. (1999). Subjective well-being and social production functions. *Social Indicators Research*, 46, 61–90. <https://link.springer.com/article/10.1023/a:1006907811502>
- Rahmani K., E. (2016). A Study on the Effect of Social Capital on Social Happiness Considering Social Support and Religion. *Journal of Culture-Communication Studies*, 16(32), 93-117. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20088760.1394.16.32.4.5>.(In Persian)
- Sillick, Warren J; & Cathcart, Stuart. (2014). The relationship between religious orientation and happiness: The mediating role of purpose in life. *Mental Health, Religion & Culture*, 17(5), 494–507. <https://doi.org/10.1080/13674676.2013.852165>
- Sun, Y., & Huang, J. (2019). Psychological capital and innovative behavior: Mediating effect of psychological safety. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 47(9), 1–7. <https://doi.org/10.2224/sbp.8204>
- Wen, Peihan; & Wang, Ruiquan. (2022). Does knowledge structure matter? Key factors influencing formal and informal knowledge sharing in manufacturing. *Journal of Knowledge Management*, 26(9), 2275–2305. <https://doi.org/10.1108/JKM-06-2021-0478>
- Zahabi, A. (2025). Reviewing the Effect of Relationship between Religiosity and Social Capital on the level of Community Vitality among Iranian Religious Tourists (Case study of Mashhad). *Journal of Islam and Social Sciences*, 7(14), 77–91.(In Persian) https://soci.rihu.ac.ir/article_1202.html?lang=en
- Zaremohzzabieh, Z., & Mohd Rasdi, R. (2025). Revisiting the determinants of knowledge-sharing behavior in organizations: a meta-analytic structural equation model application. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 74(1/2), 1–22. <https://doi.org/10.1108/GKMC-02-2022-0034>